
भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा

अभ्यास घटक (Modules)

1. भाषेची उत्पत्ती,
 2. भाषेचे स्वरूप, वैशिष्ट्य आणि कार्य
-

प्रा. धोंडीराम जगन्नाथ दमामे

सहाय्यक प्राध्यापक, मराठी विभाग,
आर्ट्स अँड कॉमर्स कॉलेज, आष्टा
E-mail – drjaykardamame@gmail.com
Mob.-7580058959

भाषेची उत्पत्ती

- उद्दिष्टे:
- प्रास्ताविक
- भाषा उत्पत्तीचा काळ
- भाषा ईश्वरनिर्मित
- भाषा राजानिर्मित
- भाषा समाजनिर्मित

भाषाशास्त्रज्ञांनी भाषेच्या उत्पत्तीसंबधी मांडलेल्या विविध उपपत्ती/सिद्धांत

- अनुकरण सिद्धांत(Bow-Bow Theory)-डॉ.गायगर
- भावनाभिव्यक्ती सिद्धांत(Pooh-Pooh Theory)-डॉ.काँडिलॅक
- रणन सिद्धांत(Ding-Dong Theory)-प्रो.हेस
- श्रमपरिहार सिद्धांत(Yo-He-Ho Theory)-डॉ.लुडविगन्वार
- प्रेमगानमूलक सिद्धांत(Sing-Song Theory)-डॉ.ऑटो जेस्परसन
- इंगित सिद्धांत(Gestural Theory)-डॉ.राये
- संपर्क सिद्धांत(Contact Theory)-प्रो.जी.रेव्हेज
- क्रीडासक्ती सिद्धांत(Play-Way Theory)-
- समन्वय सिद्धांत-

भाषेचे स्वरूप, वैशिष्ट्य आणि कार्य

- उद्दिष्टे
- प्रास्ताविक
- **भाषेच्या व्याख्या-**
कृ.पा.कुलकर्णी, ना.गो.कालेलकर, श्री.न.गजेंद्रगडकर
एडवर्ड सपीर, फेरिना द सोस्युर
- **भाषेचे स्वरूप-**
 - १)समाजव्यवहाराचे साधन
 - २)ध्वनिमाध्यमता
 - ३)संकेतबद्धता
 - ४)प्रतिकात्मकता
 - ५)भाषा:एक पद्धती
 - ६)भाषा मानवी आहे

मानवी आणि मानवेतर संप्रेषण

- मानवी संप्रेषण-

१) भाषा

२)भाषेव्यतिरिक्त संप्रेषण माध्यमे:

अ) हावभाव

ब) रंग,रेषा

क) इलेक्ट्रॉनिक माध्यमे

ड) इतर काही माध्यमांचा वापर

मानवेतर संप्रेषण

- मधमाशांचे संदेशन
- स्टिकलबॅक मासा
- हेरिंग गल्स पक्षी व इतर काही प्राणी

- भाषिक संप्रेषण
- भाषेतर संप्रेषण

भाषेबद्दलचे दृष्टीकोन/ समजुती

- भाषाभेदात्मक मूल्यमापन
- श्रेष्ठ-कानिष्ठत्वाची भावना
- शुद्धाशुद्धतेची कल्पना
- संस्कृत व इतर भाषा
- व्याकरण परंपरा
- शब्दार्थ
- व्यक्तिनिष्ठता
- शेजार व परकीय भाषा
- भाषेतील जुनी-नवी रूपे
- छापील भाषा

भाषेची वैशिष्ट्ये

सी.एफ.हॉकेट कृत

- द्विस्तरीय संरचना/दुहेरीपणा(Duality)
- निर्मितीक्षमता(Productivity)
- यादृच्छिकता(Arbitrariness)
- अदलाबदल(Inter Changeability)
- विशिष्टता(Specialization)
- स्थलकालातीतता(Displacement)
- सांस्कृतिक संक्रमण(Cultural Transmission)
- भाषा:एक सामाजिक संस्था
- अर्जित भाषा
- भाषेची परिवर्तनशीलता
- भाषेची रैखिकता

रोमान याकोबसन कृत भाषेची कार्ये- मूलघटक

परिसर/संदर्भ(Context)

संदेश(Message)

प्रेषक(Sender).....ग्रहणकर्ता(Receiver)

संपर्क(Contact)

माध्यम(Code)

रोमान याकोबसन कृत मूलघटकानुसार भाषेच्या कार्याची विभागणी

संदर्भनिष्ठ/निर्देशात्म(Referential)

काव्यात्म/सौंदर्यात्म(Poetic/Aesthetic)

आविष्कारात्मक.....परिणामनिष्ठ
(Emotive/Expressive).....(Conative/Affective)

संपर्कनिष्ठ(Phentic)

भाषाविषयक/चिन्हव्यवस्था(Metalingual)